Cyngor Tref Amlwch Town Council
Adroddiad Blynyddol 2023-24

Cyflwyniad

Bu i Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 benu gofyniad ar gynghorau tref/cymuned i baratoi a chyhoeddi adroddiad (adroddiad blynyddol), mor fuan â phosibl ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol, sy'n sôn am flaenoriaethau, gweithgareddau a chyflawniadau'r cyngor yn ystod y flwyddyn.

Rhennir yr adroddiad yn ddau ran
1 – gwybodaeth am y Cyngor Tref a'i gyfrifoldebau
2 – gwybodaeth a mwy o fanylion am y gweithgareddau a wnaed gan y Cyngor Tref dros y flwyddyn.

Adran 1 – Gwybodaeth am y Cyngor Tref

Aelodau

Mae 15 o seddi ar Gyngor Tref Amlwch (5 sedd yn y Ward Wledig, 5 yn Ward y Dref a 5 yn Ward y Porth). Ar ôl eu hethol neu eu hapwyntio mae'r Cynghorwyr (y rhai etholedig a'r rhai sydd wedi eu cyfethol) yn ddeilwyr swydd sy'n arwyddo Datganiad Derbyn Swydd – ac maent felly yn rhan o strwythur llywodraeth leol yng Nghymru. Er eu bod yn cyflawni nifer o weithgareddau yn y gymuned ar sail gwirfoddol, nid gwirfoddolwyr mohonynt.

Roedd y canlynol yn Gynghorwyr y Cyngor Tref am y flwyddyn 2023-24:
Ward Gwledig – Gareth Winston Roberts OBE, Myrddin Owens, Gordon Warren, Julie Edwards, Geraint Thomas
Ward y Dref – Meg Roberts, Gareth Thomas, Veronica Holdsworth, Llinos Knowles Williams, Nina Bulkeley
Ward y Porth – Gerry Belanger, Liz Wood, Alan Wood, John Gill, Noel Kerr

Pennaeth y Cyngor yw'r Cadeirydd sy'n cael ei h/ethol am gyfnod o ddwy flynedd a hynny gan ei ch/gyd Gynghorwyr cyfredol. Y Cadeirydd ar gyfer 2023-24 oedd y Cynghorydd Gareth Winston Roberts OBE a'r Is-Gadeirydd oedd y Cynghorydd Gerry Belanger.
Cynorthwyir y Cyngor gan y Clerc, Carli Evans Thau. Mae'r Cyngor Tref hefyd yn gweithio gyda'r tri Chynghorydd Sir a etholwyd i gynrychioli Ward Twrcelyn: Derek Owen, Liz Wood, Aled Morris Jones.

Y Corff Corfforedig

Y Cyngor Tref sydd yn berchen ar Swyddfa'r Cyngor Tref sydd ar Lôn Goch. Mae'n gartref hefyd i'r Orsaf Heddlu, y Banc Bwyd a Chyngor ar Bopeth (CAB) a defnyddir Siambr y Cyngor ar gyfer ymgynghoriadau cymunedol a chyfarfodydd a digwyddiadau eraill.

Mae'r Cyngor Tref yn berchennog ar nifer o eiddo sy'n caelu eu prydlesu i grwpiau cymunedol ac/neu i fusnesau. Y Cyngor Tref sy'n gyfrifol am gynnal a chadw ac am wneud gwelliannau i'r mannau chwarae, y parciau a'r mannau agored (Lon Goch, Lon Wen, Craig y Don, Maes Mona, Maes Llwyn, Bro Trehinion), ynghyd ag eiddo a welir ar strydoedd y dref a'r Porth megis meinciau a photiau plannu blodau a'r toiledau cyhoeddus ym Mhorth Amlwch.

Fel yr Awdurdod Claddedigaethau mae'r Cyngor Tref yn gyfrifol am bennu strwythur ffioedd, gwerthu plotiau a chynnal a chadw Mynwent Gymunedol Amlwch a'i chofnodion claddu.

Me'r Awdurdod Cynllunio Lleol (Cyngor Sir Ynys Môn) yn ymgynghori'n statudol â'r Cyngor Tref ar faterion cynllunio ac fe'i gwahoddir i ymateb a bydd yn cael gwybodaeth am ymgynghoriadau'r Awdurdod Lleol a Llywodraeth Cymru gan ymateb pan fo'n briodol. Mae'r Cyngor Tref hefyd yn gweinyddu Cynllun Llithrfa Porth Llechog mewn partneriaeth â Chyngor Sir Môn.

Bydd y Cyngor Tref yn trefnu Coeden Nadolig a Goleuadau ar gyfer canol y dref gan weithio mewn partneriaeth gyda'r Grŵp Gwyliau Cymunedol i drefnu troi'r goleuadau ymlaen a gweithgareddau cefnogol.

Cyfarfodydd

Yn ystod 2023-24, bu i'r Cyngor gyfarfod yn ffurfiol trwy gyfarfodydd o bell, hybrid a wyneb yn wyneb yn Siambr y Cyngor Tref a hynny ar y pedwerydd Dydd Mawrth o'r mis am 7pm.

Mae strwythur i'r cyfarfodydd gyda agenda llawn. Er mai cyfarfod i drafod gwaith ydy hwn yn hytrach na chyflwyniad i'r cyhoedd, mae croeso i aelodau o'r cyhoedd i fynychu, naill ai mewn person neu yn rhithiol. Mae

agenda pob cyfarfod yn cael ei gyhoeddi ymlaen llaw a'i roi ar y bwrdd hysbysebu y tu allan i Swyddfa'r Cyngor ac ar y wefan. Ar ô iddynt gael eu cadarnhau, bydd y cofnodion ar gael ar wefan cyngortrefamlwch.co.uk

Mae'r Cyngor Tref wedi mabwysiadu Polisi Iaith Gymraeg sydd wedi cael sêl bendith Comisiynydd y Gymraeg. O ganlyniad, mae papurau'r cyfarfod yn ddwyieithog a bydd gwasanaeth cyfieithu ar y pryd yn y cyfarfodydd.

Mae gan y Cyngor sawl pwyllgor i ymdrin â materion penodol. Maent fel â ganlyn:

- Cyllid a Phersonél
- Parciau a Mannau Agored
- Mynwent
- Croeso, Gefeillio a Goleuadau Nadolig
- Cynllunio (er y bydd y rhan fwyaf o faterion cynllunio yn cael eu hymdrin â hwy yn cyngor llawn)

Caiff y Cyngor Tref ei gynrychioli ar nifer o bwyllgorau allanol a sefydliadau sy'n berthnasol i waith y Cyngor Tref a chymuned Amlwch.

- Grŵp Rhanddeiliaid Safle Wylfa
- Grŵp Cyswllt Fferm Solar Porthwen
- Un Llais Cymru
- Fforwm Cyswllt Cynghorau Tref a Chymuned Ynys Môn
- Institiwt Amlwch i Goffáu'r Rhyfel
- Clwb y Gorlan
- Pwyllgor Neuadd Sgowtiaid Amlwch
- Cwt Cychod Porth Llechog
- Grŵp Gwyliau Cymunedol Amlwch (Nadolig)
- Partneriaeth Cynghorau Gogledd Ynys Môn
- Partneriaeth Trefi Môn (Pum Tref)
- Grŵp Defnyddwyr Porth Amlwch

Cyllideb

Mae angen i'r Cyngor Tref gymeradwyo a monitro cyllideb am bob blwyddyn ariannol. Ar gyfer y flwyddyn ariannol 2023-24 roedd incwm y Cyngor Tref o'r dreth cyngor (praesept) yn £109,816 sy'n gyfatebol i £70.35 am bob tŷ Band D. Yn ychwanegol i hyn mae'r Cyngor Tref yn cael incwm o dderbyniadau y llithrfa a'r fynwent, taliadau rhent a grantiau. Roedd gwariant y Cyngor Tref ar gyfer 2023-24 yn £151,236.

Yn unol â'r gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor roedd y gwariant yn cynnwys costau gweinyddol, costau cynnal a chadw a datblygu y parciau a'r mannau agored, cynnal a chadw'r fynwent, darparu toiledau cyhoeddus, cynnal a chadw system CCTV y dref a'r goleuadau Nadolig.

Mae aelodau'r Cyngor Tref yn gallu hawlio lwfans blynyddol i'w cynorthwyo yn eu gwaith. Ni wnaeth yr un aelod hawlio taliad yn ystod 2023-24.

Bydd cyfrifon y Cyngor ynghŷd â dogfennau cefnogol a dogfennau rheolaeth yn cael eu harchwilio gan archwilydd mewnol annibynnol (lleol) cyn cael eu cyflwyno i Archwilio Cymru ar gyfer archwiliad allanol. Cafodd y dogfennau archwilio ar gyfer 2023-24 eu hanfon i Archwilio Cymru ym mis Awst 2024.

Adran 2 - Gweithgareddau

Cyllid a Phersonél

Myrddin Owens yw cadeirydd y Pwyllgor Cyllid a Phersonél ac yn ystod 2023-24 bu iddo gyfarfod yn fisol gydol y flwyddyn. Bu i aelodau'r pwyllgor gymeradwyo taliadau a chael adroddiadau cyson ar incwm a gwariant. Bu i'r Pwyllgor Cyllid ystyried ceisiadau am gymorth ariannol gan nifer o sefydliadau gyda'r gwpriau lleol canlynol yn cael cefnogaeth - Cwmni Theatr Eleth, Yr Arwydd, Ambiwlans Awyr Cymru, Gwyliau Cymunedol Amlwch.

Roedd Swyddfa y Cyngor Tref yn gartref i Ewyllys Da Amlwch (Banc Bwyd) a Cyngor ar Bopeth (CAB) ynghŷd â Gorsaf Heddlu Amlwch (llawr cyntaf). Yn ogystal bu i Siambr y Cyngor Tref gael ei defnyddio gan Brifysgol Bangor ar gyfer dosbarth Cymraeg ynghŷd â sefyliadau eraill megis y Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuenctid. Mae gan y Pwyllgor Cyllid drosolwg ar agweddau cyfreithiol rheoli cyfleusterau h.y cytundebau prydlesu a gosod rhent. Mae gwaith yn mynd rhagddo i adnewyddu nifer o gytundebau prydlesu.

Mae'r Gyllideb a'r Praesept blynyddol yn cael eu trafod yn fanwl gan y Pwyllgor Cyllid a'u cyflwyno i'r Cyngor llawn i'w cymeradwyo (gweler y gyllideb uchod).

Yn ystod blwyddyn ariannol 2023-24, bu i'r Pwyllgor, neu gynrychiolwyr y Pwyllgor gyfarfod gyda Swyddogion Datblygu Economaidd Cyngor Sir Ynys Môn mewn perthynas â grantiau a phrosiectau a oedd ar gael ac yn berthnasol i Amlwch, ac yn ogystal gyda chynrychiolwyr o gwmniau a oedd yn bwriadu datblygu yn yr ardal.

Yn ystod hanner olaf 2023-24 daeth yn hysbys i'r Cyngor Tref bod adeiladau a oedd o bwysigrwydd hanesyddol sylweddol yn cael eu gwerthu. Mae'r Cyngor Tref wedi addo cefnogaeth sylweddol i Gwt Cychod Cymunedol Porth Llechog, gyda'r grŵp cymunedol yn parhau gyda'u hymdrechion i godi arian i gyrraed eu targed. Mae trafodaethau yn parhau gyda Menter Môn a Chyngor Sir Ynys Môn mewn perthynas â diogelu dyfodol y Llofft Hwyliau a'r Biniau Copr ym Mhorth Amlwch.

Grantiau

Yn ystod 2023-24 bu'r Cyngor Tref yn llwyddiannus i gael grantiau i wella mynediad i Adeilad y Cyngor Tref, gwella mynediad i hen gladdedigaethau yn y fynwent, cynnal arolwg ar ran o'r fynwent ar gyfer claddedigaethau yn y dyfodol a gosod goleuadau solar yn y parc yn Lôn Goch. Bu i'r Cyngor Tref weithio gydag Adran Economaidd CSYM i rannu gwybodaeth i fusnesau lleol am y grantiau a oedd ar gael a chynnal arolwg ar wella canol y dref i gefnogi ceisiadau a oedd yn cael eu cyflwyno gan GSYM am grantiau mawr.

Parciau a Mannau Agored

Mae'r Pwyllgor Parciau a Mannau Agored yn parhau i weithio i gynnal a chadw y meysydd chwarae a'r mannau agroed y mae'r Cyngor Tref yn gyfrifol amdanynt. Fodd bynnag, mae nifer o fannau nad ydynt yn dod o dan gyfrifoldeb y Cyngor Tref. Mae'r pwyllgor yn cyfarfod yn rheolaidd i reoli a gwella'r parciau a'r mannau agored. Mae'r meysydd chwarae yn cael eu harchwilio yn rheolaidd ynghŷd â'r meinciau cymunedol a'r llecynnau gwyrdd, gydag arolwg ar ddiogelwch y coed yn cael ei wneud gan arbenigwyr coedyddiaeth cymwysedig.

Cafodd nifer o feinciau newydd eu gosod yn ardal y porthladd ac fe fu i rai eraill gael eu cyfnewid ar hyd a lled y dref. Cytunodd y Cyngor Tref mai dim ond meinciau a oedd wedi eu gwneud o blastig wedi ei ailgylchu a fyddai'n cael eu defnyddio yn y dyfodol gan mai ychydig iawn o waith cynnal a chadw sydd arnynt a'u bod yn para am gyfnod llawer mwy.

Cafodd siglen basged ei gosod yn y parc yn Lôn Wen yn lle yr un o ffrâm coed a oedd yno eisoes ac a oedd wedi dod i ddiwedd ei hoes. Mae'r offer newydd wedi ei wneud o blastig sydd wedi ei ailgylchu sydd angen nemor ddim gwaith cynnal a chadw ac sydd gyda gwarant o 25 mlynedd o'i defnyddio'n briodol.

Bu i'r pwyllgor gyfeirio Swyddogion Hawliau Tramwy CSYM i nifer o lwybrau a oedd angen sylw a gwaith cynnal a chadw yn yr ardal a bydd yn parhau i wneud hynny. Fe hysbyswyd adran Rheoli Gwastraff CSYM o fannau lle roedd baw ci a sbwriel yn broblem ac fe benderfynwyd i ail-leoli biniau i'r mannau mwyaf prysur. Mae'r Cyngor Tref hefyd wedi darparu bagiau i ddal baw cŵn yn y mannau mwyaf helbulus ac mae'n parhau i ddarparu bagiau ar gyfer defynydd y gymuned.

Bu CSYM yn llwyddiannus yn cael arian i osod arwyddion newydd a phwyntiau gwybodaeth ar hyd a lled y dref.

Mynwent

Mae'r Pwyllgor yn parhau i gymryd cyfrifoldeb am y gwaith cynnal a chadw yn y fynwent. Yn ystod 2023-24, fe gladdwyd 24 o bobl gydag eraill yn prynu plotiau ymlaen llaw. Fe gafodd tirfesuriad ar ran newydd o'r fynwent a oedd ei angen fel rhan o'r broses gynllunio ei gwblhau a'i ariannu yn rhannol gan grant Fferm Wynt Ysgellog. Cafodd cyllid pellach o'r un ffynhonnell ei sicrhau i wneud gwelliannau i'r fynedfa i rannau hynach o'r fynwent.

Cynllunio

Nid yw'r Cyngor Tref yn awdurdod cynllunio ond yn hytrach mae'n gorff yr ymgynghorir ag ef yn statudol. Bydd ceisiadau cynllunio fel a welir ar borth cynllunio CSYM yn cael eu dosbarthu i'r aelodau i'w gweld trwy e-bost. Mae hyn yn rhoi cyfle i bob aelod, ac nid dim ond aelodau o'r pwyllgor i weld a chynnig sylwadau ar bob cais. Cynhelir

cyfarfod o'r pwyllgor cynllunio petai angen trafodaeth bellach. Yn ystod 2023-24 fe fu i dri deg un o geisiadau cynllunio gael eu cyflwyno i aelodau'r Cyngor Tref i'w hystyried.

Diogelwch Cymunedol
Bu i'r Cyngor Tref barhau i reoli a chynnal y system CCTV yn y dref. Roedd grant ar gael ar gyfer prynu mwy o gamerâu, ond wedi ysytried yn ofalus y nifer o gamerâu sydd eisoes mewn lle, a'r gost cynnal a chadw ychwanegol o gael mwy ohonynt, penderfynwyd i beidio symud ymlaen gyda'r cynllun.

Yn ystod 2023-24 bu i'r Cyngor Tref barhau i weithio gyda'r Heddlu, y Gwasanaeth Tân ac amrywiol adrannau o fewn CSYM i roi pwysau ar berchenogion Safle Octel a Garej Glanrhos i wella a chynnal diogelwch ar y safle yn dilyn adroddiadau a phryderon bod llafnau ifanc yn gallu cael mynediad ac yn ymddwyn yn anghymdeithasol.

Bu i Gareth Parry, Arolygydd o'r Heddlu gyfarfod gyda'r Cyngor Tref i drafod materion plismona a'r heriau sy'n wynebu'r heddlu ar yr ynys.

Mae gwella diogelwch ar y ffyrdd wedi bod yn thema barhaus drwy'r flwyddyn. Mae aelodau wedi gweithio gydag Adran Priffyrdd CSYM i nodi nifer o welliannau o ran mynediad sydd eu hangen o gwmpas y dref. Fe gafodd y gwaith hwn ei gwblhau trwy grant y bu i GSYM lwyddo i'w gael ar gyfer Teithio Egnïol a oedd yn cynnwys uwchraddio y gysgodfan fysiau yn ogystal â gwaith i ostwng y cwrb ar y mannau mwyaf prysur.

Bu i'r aelodau hefyd gyfleu pryderon i GSYM mewn perthynas â phroblemau parcio (ar ochr y ffordd ac mewn meysydd parcio) a materion diogelwch eraill megis rhwystrau ar balmentydd, gwrychoedd wedi gor-dyfu, diffyg arwyddion ayyb. Fel yr Awdurdod Priffyrdd, CSYM sydd efo'r cyfrifoldeb eithaf am asesu a chwblhau y math hwn o waith.

Bydd y Cyngor Tref yn parhau i gysylltu gyda swyddogion lleol yr heddlu a'r awdurdod priffyrdd mewn perthynas â phob agwedd o ymddygiad gwrth-gymdeithasol gan gynnwys defnydd anystyriol ac amhriodol o gerbydau a chreu rhwystrau ar y ffyrdd.

Manylion cyswllt a gwybodaeth bellach
Am wybodaeth bellach mewn perthynas â'r Cyngor Tref gallwch naill ai alw heibio'r swyddfa (Llawr y Llan, Lon Goch, Amlwch, Ynys Mon LL689EN), ymweld â'r wefan: cyngortrefamlwch.co.uk neu gysylltu gyda'r clerc trwy e-bost clerc@cyngortrefamlwch.co.uk neu ar y teleffon 01407 832228.